

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน**สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม****Guidelines for Developing the Management of the Student Support System Under the
Office of Learning Promotion, Maha Sarakham Province**สุวารี บรรณประสิทธิ์¹, วีระพงษ์ เทียมวงศ์²Suwaree Bannaprasit¹, Veerapong Tiamvong²¹นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย²อาจารย์ที่ปรึกษาประจำคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย¹Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education and Liberal Arts,
College of Asian Scholars, Thailand²Faculty of Education and Liberal Arts, College of Asian Scholars, Thailand

Corresponding author. Email: sbmrprasiththi@gmail.com

(Received: May 8, 2025; Revised: May 25, 2025; Accepted: June 1, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 170 คน จากประชากรทั้งหมด 296 คน โดยใช้ตารางของ Krejci และ Morgan เป็นเกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ (IOC = 0.60–1.00, ค่าอำนาจจำแนก 0.361–0.955, ค่าความเชื่อมั่น 0.920 และ 0.957) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified: PNI Modified)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การคัดกรองผู้เรียน ($\bar{X} = 3.92$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 3.56$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.70$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 4.63$) ความต้องการจำเป็น พบว่าด้านที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุดคือ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล (PNIModified = 0.301)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3 แนวทาง 2) การคัดกรองผู้เรียน 3 แนวทาง 3) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3 แนวทาง 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน 3 แนวทาง และ 5) การส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือผู้เรียน รวมทั้งสิ้น 15 แนวทาง ผลการประเมินพบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$)

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน; การบริหารจัดการศึกษา; ความต้องการจำเป็น; แนวทางการพัฒนา; การศึกษาพื้นฐาน

Abstract

This study aimed to (1) investigate the current conditions, desired conditions, and priority needs in the management of the student support system under the jurisdiction of the Office of Learning Promotion, Maha Sarakham Province; and (2) explore guidelines for developing the management of the student support system. A mixed methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. The quantitative sample consisted of 170 school administrators and teachers selected from a total population of 296, using the Krejcie and Morgan sampling table as a guideline. Research instruments included a five-point Likert scale questionnaire (IOC = 0.60–1.00, discrimination index = 0.361–0.955, reliability = 0.920 and 0.957), a semi-structured interview form, and an evaluation form for assessing the appropriateness and feasibility of the proposed development guidelines. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics including percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index Modified (PNI Modified).

The research findings revealed the following

1. The overall current condition of student support system management was rated at a high level ($\bar{X} = 3.78$). The highest mean score was found in the aspect of student screening ($\bar{X} = 3.92$), while the lowest was in recognizing students individually ($\bar{X} = 3.56$). The overall desired condition was at the highest level ($\bar{X} = 4.66$), with the highest mean in the aspect of prevention and resolution of student problems ($\bar{X} = 4.70$) and the lowest again in recognizing students individually ($\bar{X} = 4.63$). The most urgent need was found in the aspect of recognizing students individually (PNI Modified = 0.301).

2. The proposed guidelines for improving student support system management were categorized into five key areas: (1) recognizing students individually (3 strategies), (2) student screening (3 strategies), (3) enhancing and developing student quality (3 strategies), (4) preventing and resolving student problems (3 strategies), and (5) referral and follow-up (3 strategies), totaling 15 strategies. Evaluation results showed that the developed guidelines were rated at the highest level for both appropriateness ($\bar{X} = 4.93$) and feasibility ($\bar{X} = 4.77$)

Keywords: Student Support System; Educational Administration; Priority Needs; Development Guidelines; Basic Education

1. บทนำ

ระบบการศึกษาในยุคปัจจุบันเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในทุกมิติ ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความท้าทายเหล่านี้ทำให้การจัดการศึกษาไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในด้านทักษะชีวิต การปรับตัว และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ ครอบครัว หรือพฤติกรรม ที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดและเป็นระบบ “ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน” จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและคุ้มครองผู้เรียนแบบองค์

รวม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม พร้อมกับการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาเชิงพฤติกรรม สังคม และจิตใจ โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก กระบวนการดำเนินงานครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

แม้ระบบดังกล่าวจะถูกบรรจุอยู่ในนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานในระดับพื้นที่กลับพบข้อจำกัดหลายประการ งานวิจัยของธนิศา (2562) พบว่าครูจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในกระบวนการและเครื่องมือในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ในขณะที่สมชาย (2561) ระบุว่าความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายชุมชนยังขาดความต่อเนื่องและการประสานงานอย่างเป็นระบบ ส่วนฐานวัฒน์ (2563) ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวในการจัดเก็บข้อมูลและติดตามผู้เรียนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Goodman (2020) ในต่างประเทศ ซึ่งระบุว่า การใช้เครื่องมือคัดกรองทางพฤติกรรม เช่น SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) แม้จะมีศักยภาพในการประเมิน แต่หากขาดกระบวนการสนับสนุนต่อเนื่องหลังคัดกรอง ก็ไม่สามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ในบริบทของ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และดูแลผู้เรียนในโรงเรียนระดับตำบลและอำเภอ พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนยังมีความหลากหลายตามบริบทและขาดแนวทางที่ชัดเจน บางพื้นที่มีการดำเนินงานที่เข้มแข็งและต่อเนื่อง ในขณะที่บางแห่งยังขาดเครื่องมือ แผนงาน และทรัพยากรสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงบริบทของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอที่มีขนาดเล็ก ซึ่งประสบปัญหาขาดแคลนครูและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างจริงจัง

ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีความเป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในระดับการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานระดับจังหวัดที่ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม และประสานการดำเนินงานร่วมกับสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาแนวทางที่สามารถนำไปใช้จริงภายใต้บริบทของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่และต่อยอดเป็นนโยบายระดับประเทศในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่:

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนชัดเจน มีวิธีการและเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน โดยครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวเป็นบุคลากรหลัก ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหา และดูแลผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. แนวคิดเชิงระบบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยึดหลัก PDCA (Plan-Do-Check-Act) ในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดขั้นตอน วิธีการ และแนวปฏิบัติที่ตรวจสอบได้ รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดการแนะแนวของ Miller, Good และ Krumholtz ซึ่งเน้นการช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง เข้าใจสภาพแวดล้อม และสามารถวางแผนชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 หลักการของกรมสุขภาพจิตและ สพฐ. ที่เน้นการคุ้มครอง ป้องกัน ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

3.3 แนวคิดของการประสานความร่วมมือในลักษณะสหวิทยาการ เพื่อให้เกิดเครือข่ายการช่วยเหลือที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

4. วิธีการดำเนินการศึกษา

4.1 วิธีการดำเนินการศึกษา

4.1.1 การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย

4.1.1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.1.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.1.2 การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ:

4.1.2.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

4.1.2.2 ระยะที่ 2 ศึกษาและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

4.2.1 ระยะที่ 1 (เชิงปริมาณ):

4.2.1.1 ประชากร: ผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน และครู 292 คน รวมทั้งหมด 305 คน

4.2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง: ผู้บริหารและครูจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 170 คน (ผู้บริหาร 13 คน ครู 157 คน) โดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan เป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

4.2.2 ระยะที่ 2 (เชิงคุณภาพ)

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อให้ข้อมูลในการวิเคราะห์และพัฒนาแนวทาง

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4.3.1 แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

- IOC อยู่ระหว่าง 0.60–1.00

- ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.361–0.955

- ค่าความเชื่อมั่น 0.920 และ 0.957

4.3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3.3 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนา

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ: ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

4.1.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ: ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะลึก เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

- 1) ค่าร้อยละ
- 2) ค่าเฉลี่ย
- 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 4) ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified: PNI Modified)

4.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสกัดประเด็นสำคัญจากข้อมูลสัมภาษณ์

5. สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม สรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x} = 3.78$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ "มาก" โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการคัดกรองผู้เรียน ($\bar{x} = 3.92$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ($\bar{x} = 3.87$) ด้านการส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือผู้เรียน ($\bar{x} = 3.85$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 3.68$) และด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 3.56$)

สภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ($\bar{x} = 4.66$) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 4.70$) ด้านการส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือผู้เรียน ($\bar{x} = 4.69$) ด้านการคัดกรองผู้เรียน ($\bar{x} = 4.68$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ($\bar{x} = 4.65$) และด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 4.63$)

การประเมินความต้องการจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล (PNI Modified = 0.301) รองลงมา ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา (PNI Modified = 0.277) ด้านการส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือผู้เรียน (PNI Modified = 0.218) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน (PNI Modified = 0.202) และด้านการคัดกรองผู้เรียน (PNI Modified = 0.194) ตามลำดับ

ผลการศึกษารายด้าน

1. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล

สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x} = 3.56$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ "การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหา" ($\bar{x} = 3.67$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ "การศึกษาความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน" ($\bar{x} = 3.42$) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ($\bar{x} = 4.63$) โดยข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ "การรวบรวมพฤติกรรมผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย" (PNIModified = 0.348)

2. การคัดกรองผู้เรียน

สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x} = 3.92$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ "การพิจารณาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ในการคัดกรอง" ($\bar{x} = 4.41$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ "การจัดกลุ่มตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษากำหนด" ($\bar{x} = 4.43$) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ($\bar{x} = 4.68$) โดยข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ "การพิจารณาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ในการคัดกรอง" (PNIModified = 0.300)

3. การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน

สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x} = 3.87$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ "การจัดกิจกรรมแนะแนวและดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ" ($\bar{x} = 4.63$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ "การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย" ($\bar{x} = 4.32$) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ($\bar{x} = 4.65$) โดยข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ "การจัดกิจกรรมแนะแนวและดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ" (PNIModified = 0.273)

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x} = 3.68$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ "การให้ความสำคัญและเอาใจใส่กับผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง" ($\bar{x} = 3.75$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ "การใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน" ($\bar{x} = 3.01$) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ($\bar{x} = 4.70$) โดยข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ "การใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน" (PNIModified = 0.578)

5. การส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือผู้เรียน

สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{x} = 3.85$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ "การประสานความร่วมมือจากบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อการส่งต่อ" ($\bar{x} = 4.38$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ "การวิเคราะห์ปัญหาด้านจิตใจและพฤติกรรมของผู้เรียนที่ซับซ้อน" ($\bar{x} = 4.33$) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ($\bar{x} = 4.69$) โดยข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ "การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนกลุ่มมีปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือ" (PNIModified = 0.330)

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนควรมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การใช้เทคนิคป้องกันปัญหาที่มีประสิทธิภาพ และการส่งต่อผู้เรียนให้ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสม เพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมีความสมบูรณ์และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดมหาสารคาม

แนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม มีแนวทาง 5 ด้าน ประกอบด้วย 15 แนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3 ด้าน 2) ด้านการคัดกรองผู้เรียน 3 ด้าน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน 4) ด้านการป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือผู้เรียน 3 ด้าน และ 5) ด้านการส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือผู้เรียน 3 ด้าน โดยภาพรวมมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ได้ผลสรุปสำคัญดังนี้

6.1 สภาพปัจจุบัน ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การคัดกรองผู้เรียน ($\bar{X} = 3.92$) ส่วนต่ำสุดคือ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 3.56$)

6.2 สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การป้องกันและแก้ไขปัญหผู้เรียน ($\bar{X} = 4.70$)

6.3 ความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่ควรพัฒนาเร่งด่วนที่สุดคือ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล (PNI Modified = 0.301)

6.4 แนวทางการพัฒนา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน รวม 15 แนวทาง ได้แก่

5.4.1 การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3 แนวทาง

5.4.2 การคัดกรองผู้เรียน 3 แนวทาง

5.4.3 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3 แนวทาง

5.4.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหผู้เรียน 3 แนวทาง

5.5.5 การส่งต่อและติดตามผล 3 แนวทาง

แนวทางที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลศึกษาไปใช้

7.1.1 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ควรนำแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนทั้ง 5 องค์ประกอบที่ได้จากงานศึกษานี้ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและกำหนดเป็นนโยบายระดับจังหวัด

7.1.2 ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในเรื่อง

1) การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2) การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IEP)

3) การใช้เครื่องมือคัดกรองพฤติกรรมและจิตวิทยาเบื้องต้น

7.1.3 สถานศึกษาควรจัดให้มี ระบบฐานข้อมูลผู้เรียนกลาง ที่สามารถเชื่อมโยงกับครูแนะแนว ผู้บริหาร และ ผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถติดตามพฤติกรรม การเรียน และการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้แบบเรียลไทม์

7.1.4 เสนอให้มีการจัดทำ คู่มือแนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ที่สามารถใช้ได้จริงใน บริบทท้องถิ่น ทั้งรูปแบบเอกสารและดิจิทัล พร้อมตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในภาคสนาม

7.1.5 เสนอให้บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เช่น สถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำ จังหวัด หน่วยงานสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการส่งต่อและติดตามผลที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้แนวทางนี้ในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ประสิทธิภาพในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่ในเมือง พื้นที่ชายขอบ หรือเขตชนบทที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

7.2.2 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังจากนำแนวทางไปใช้จริง โดยเฉพาะในด้านพฤติกรรม การเรียนรู้และทักษะชีวิต ของผู้เรียน เพื่อยืนยันประสิทธิผลของแนวทางที่พัฒนาขึ้น

7.2.3 ควรศึกษาเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) เพื่อทดสอบผลของระบบดูแล ผู้เรียนที่ใช้แนวทางนี้กับกลุ่มทดลอง และเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ใช้แนวทาง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7.2.4 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะครูในการเป็น “ครูที่ปรึกษาเชิงลึก” (Reflective Mentoring Teacher) ที่สามารถประเมินพฤติกรรม วิเคราะห์ปัญหา และสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เรียน

7.2.5 ควรศึกษาการใช้ เทคโนโลยีสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เช่น ระบบติดตามผลผ่านแอปพลิเคชัน, บันทึกร IEP ดิจิทัล หรือระบบแจ้งเตือนพฤติกรรมอัตโนมัติ เพื่อให้ระบบมีความยั่งยืนและขยายผลได้กว้างขวาง

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

กรมสุขภาพจิต. (2544). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

ฐานวัฒน์ อัญญภัทรอริกุล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขต 8 ศรีนครอู่จะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ธิดา ศุภสุนทร. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง). สารนิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมชาย อังสุโชติเมธี. (2561). แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์.

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต. (2560). คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). (2549). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). หลักการและแนวทางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2556). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษา.

Good, C. V. (2555). **Dictionary of education**. New York: McGraw-Hill.

Goodman, R. (2020). The use of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) to screen individual students for emotional and behavioral disorders. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 61(3); 343–360.

Krumholtz, H. (2560). **Theory and practice of guidance**. Boston: Houghton Mifflin.

Miller, F. W. (2553). **Guidance and counseling: An applied approach**. New York: Prentice Hall.